

Nr 3

Utlåtande med anledning av väckt motion om fria lördagar för värnpliktiga.

I en till allmänna beredningsutskottet hänvisad motion, II: 227, av herrar Nilsson i Lönsboda och Berndtsson, hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva till känna vad i motionen anförts angående önskvärdheten av att de värnpliktiga erhåller fria lördagar året runt.

Motionärerna anför att en mycket stor del av vårt folk har fria lördagar men att det i det militära endast förekommer delvis under sommarmånaderna och ej året runt. Man är således under den längre delen av värnplikts-tjänstgöringen bunden vid några timmars lördagstjänstgöring. Då många av de värnpliktiga numera färdas i bil kan de, om de får fria lördagar, även vid relativt långa avstånd nå hemorten på fredagskvällen och har då hela lördagen disponibel för egna angelägenheter. Det betyder oerhört mycket för utbildningens effektivitet om vederbörande trivs och han vet att man gör allt för att han så skall göra.

Därför borde man i så stor utsträckning som möjligt införa fria lördagar för de värnpliktiga under deras första tjänstgöring, där detta låter sig göra och där ej fälttjänstgöringar, vakttjänst eller dylikt lägger hinder i vägen.

För befällets del vore det icke mer än rätt att ha samma förmåner som många andra yrkesgrupper numera åtnjuter.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från *överbefälhavaren*, som anför följande.

Frågan om utbildningsveckans längd under värnpliktstjänstgöring har behandlats av 1960 års värnpliktsutredning (SOU 1965: 68). Utredningen förordade att nuvarande ordning bibehålls vilket innebär i stort att lördagarna är tjänstefria under de tre sommarmånaderna. Utredningen ansåg att ett genomförande av femdagarsvecka skulle nödvändiggöra en förlängning av grundutbildningen till nackdel såväl för den värnpliktige som för näringsliv och civil undervisning.

Vid remissbehandling av 1960 års värnpliktsutrednings betänkande anförde jag följande.

»Även om utvecklingen i samhällslivet går mot ökad användning av femdagarsvecka, finner jag, att skälen för utredningens förslag om bibehållande av sexdagarsvecka för värnpliktiga i princip är bärande. En minskning av normal utbildningstid om 48 timmar per vecka är icke möjlig. Hänsynen till den anställda personalen skulle motivera en sådan förlängning av den totala tjänstgöringstiden, att en ledig dag per vecka i ökad utsträckning skulle komma denna till del. Samtidigt måste hänsynen till de värnpliktigas utbildnings- och arbetsförhållanden kräva en koncentrerad utbildnings-

tiden. Jag biträder den avvägning som gjorts av utredningen, men förordar samtidigt, att försvarsgrenschefer ges större frihet än för närvarande, att då så av utbildnings- och beredskapsskäl är möjligt, förlägga utbildningstiden för de värnpliktiga under en vecka så att en med hänsyn till tjänstens krav lämplig tjänstefri dag under veckan kan ges.»

I proposition nr 106/1966, som behandlar nya grunder för värnpliktsutbildningen, anförde departementschefen beträffande utbildningsveckans längd. »Jag finner motiven för utredningens ställningstagande bärande och tillstyrker förslaget men anser, med beaktande bland annat av vad överbefälhavaren och chefen för flygvapnet anfört, likväl att en möjlighet bör finnas att i begränsad omfattning utöver de tre sommarmånaderna få omfördela tjänstgöringstiden på lördagar till övriga dagar i veckan när så är möjligt utan att antalet utbildningstimmar per vecka minskas.»

Jag delar helt den i motionen uttalade uppfattningen om betydelsen för utbildningens effektivitet att de värnpliktiga känner trivsel under sin militärtjänstgöring. Genom generell lördagsledighet skulle en stor del av de värnpliktiga i större utsträckning än nu kunna utnyttja veckosluten för hemresa eller annan rekreation. För sådana värnpliktiga som på grund av långa resvägar endast undantagsvis kan utnyttja den tjänstefria lördagen för hemresa skapas däremot väsentliga fritidsproblem.

Genomförande av femdagarsvecka leder, som värnpliktsutredningen också framhållit, till längre grundutbildning mätt i tjänstgöringsdagar, vilket kan bedömas medföra avsevärda olägenheter såväl för den enskilde som för samhället.

Jag vidhåller mitt tidigare i yttrandet över värnpliktsutredningens betänkande uttalade ställningstagande och anser det sålunda även angeläget att försvarsgrenscheferna genom föreskrift härom ges möjligheter att i lämplig omfattning enligt mina närmare anvisningar få omfördela tjänstgöringstiden på lördagar till övriga dagar i veckan.

Utskottet

I proposition nr 106 till 1966 års riksdag framlades förslag till nya grunder för värnpliktsutbildningen. Förslaget godkändes av riksdagen (andra lagutskottets utlåtande nr 48/1966). Det innebar i fråga om utbildningsveckans längd att sexdagarsveckan skulle bibehållas med undantag för de tre sommarmånaderna, då lördagarna skulle vara tjänstgöringsfria. Emot tanken på ett system med fria lördagar året runt anfördes att det icke skulle vara lämpligt från pedagogisk synpunkt och att det skulle kräva en förlängning av grundutbildningen till nackdel såväl för den värnpliktige som för näringsliv och civil undervisning.

Utskottet anser sig icke böra förorda en ändring i den av förra årets riksdag beslutade ordningen i enlighet med motionärernas förslag, som i princip innebär att alla lördagar skulle vara fria. I propositionen uttalades emellertid att en möjlighet borde finnas att utöver de tre sommarmånaderna i viss omfattning omfördela tjänstgöringen på lördagar till andra veckodagar när det kunde genomföras utan minskning av antalet utbildningstimmar per

vecka. Denna uppfattning delas, som framgår av yttrandet över motionen, av överbefälhavaren och chefen för flygvapnet.

Utskottet finner för egen del önskvärt att möjligheterna till ökad lördagsledighet för de värnpliktiga tillvaratas inom ramen för fastställda utbildningsplaner och utan eftergivande av kraven på utbildningens effektivitet. Med hänsyn bl. a. till den samstämmiga mening i frågan som redovisats av de beslutande myndigheterna kan det förutsättas att så kommer att ske. Motionärernas önskemål får anses i viss utsträckning besvarade härmed och utskottet hemställer i övrigt,

att motion II: 227 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 februari 1967

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

HARALD J. SKOGLÖSA

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Möller, Hellebladh, Eric Gustaf Peterson, Axel Kristiansson, Hedlund, fru Hultell, herr Helge Karlsson*, fru Diesen, herr Svanström*, fru Landberg och herr Wirtén;

från a n d r a kammaren: herr Skoglösa, fru Jäderberg, herrar Svensson i Kungälv, Lundmark*, Wikner, Larsson i Borrby, Nilsson i Bästekille, Gustafsson i Uddevalla, Hyltander*, Andersson i Örebro, Wiklund i Härnösand och Thylén.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.